

Gesprekstool

Onregelmatigheid & fraude bij programmatisch toetsen

*Hulpmiddel voor examencommissies en
andere actoren betrokken bij toetsing*

Heleen Kuijper, *Inholland* & Ingrid Vogels, *HAN*

- oktober 2024-

Doel gesprekstool

- **Inzicht krijgen in dilemma's** rondom onregelmatigheid en fraude bij programmatisch toetsen en **kaders** die hierbij een rol spelen
- **In dialoog doordachte keuzes maken** in hoe om te gaan met aspecten van onregelmatigheid & fraude

Voor wie?

- De gesprekstoel is bedoeld ter ondersteuning van het gesprek tussen examencommissies van opleidingen die (deels) programmatisch toetsen en betrokkenen uit de opleiding zoals MT-leden, curriculumontwikkelaars en docenten.
- Het gesprek kan intern in examencommissies gevoerd worden, maar met nadruk ook interdisciplinair, om (gezamenlijk) tot afspraken en procedures te komen.

Thema's

- Voorkomen (2 kaarten)
- Signaleren en melden (2 kaarten)
- Onderzoeken en vaststellen (3 kaarten)
- Maatregelen (3 kaarten)

Werkwijze

Stap 1

Kies een aantal gesprekskaarten, afhankelijk van het thema (of de thema's) waar jullie mee aan de slag willen gaan.

Stap 2

Voer het gesprek met behulp van de overwegingen op de gekozen gesprekskaarten.

Werkwijze

Stap 3

Leg jullie standpunten, argumenten en acties per thema vast op de actiekaarten.

Tip

- *Houd de duiding van begrippen bij de hand, of pas de terminologie op de gesprekskaarten aan op de eigen terminologie.*

Duiding van begrippen

- **Beoordelen**
het waarderen van datapunten (low stake) en/of het vellen van een tussentijds oordeel (medium stake).
- **Beslissen**
het nemen van zwaarwegende eindbeslissingen/ slaag-zakbeslissingen (high stake).
- **Besliscommissie**
twee of meerdere examinatoren die samen een eindbeslissing nemen.
- **Examinator**
persoon die de eindbeslissing neemt.

Gebaseerd op:

Baartman, L., van Schilt-Mol, T., & van der Vleuten, C. (2020). *Programmatisch toetsen: voorbeelden en ervaringen uit de praktijk*. Hogeschool Utrecht.

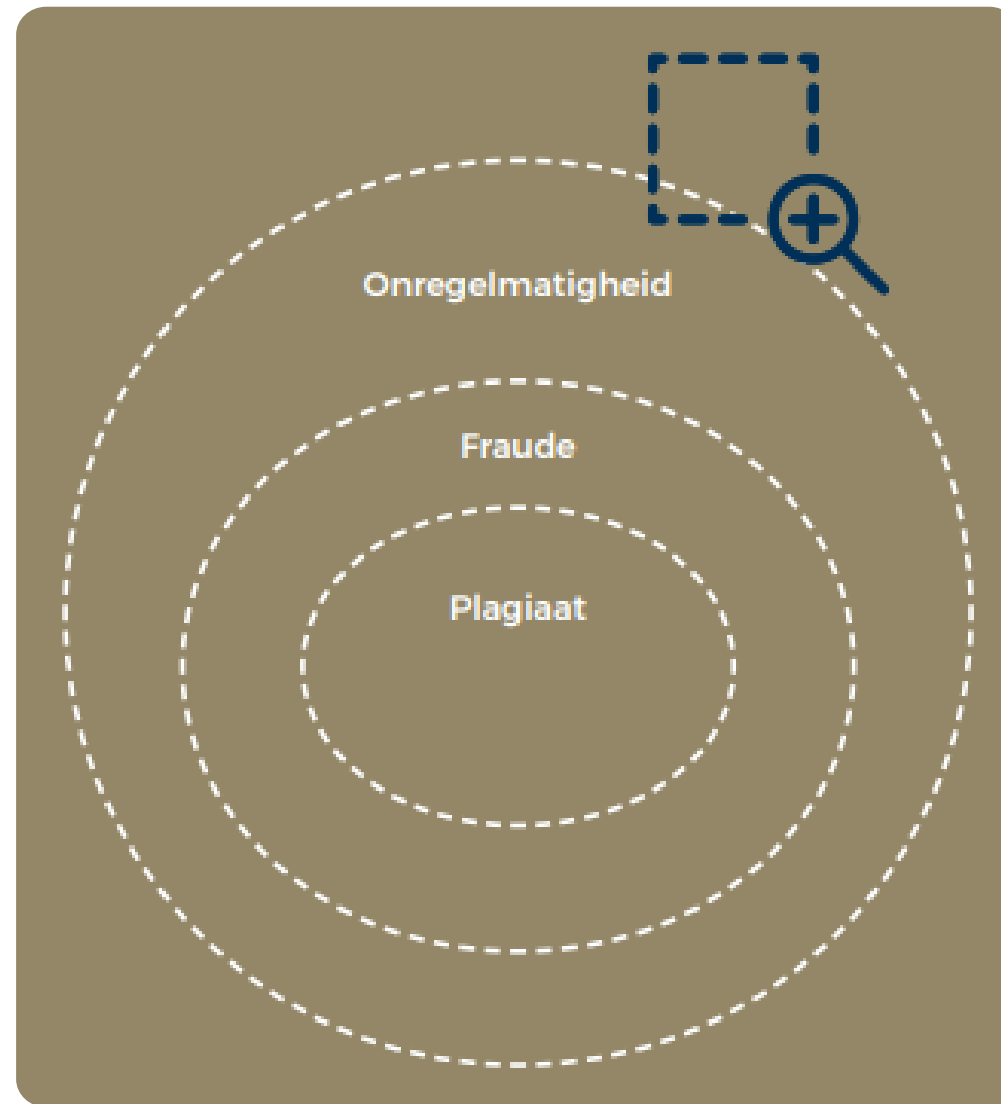
Duiding van begrippen

- **Onregelmatigheid**
Een overtreding van de regels, instructies, richtlijnen en aanwijzingen in de OER en andere regelingen.¹
- **Fraude**
Handelen of nalaten van de student dat ervoor zorgt dat degene die het tentamen afneemt niet meer in staat is het kennen en kunnen van de student op een correcte of eerlijke manier te beoordelen.²
Gevallen van fraude zijn een deelverzameling van onregelmatigheid.¹
- **Plagiaat**
Vorm van fraude.¹

Gebaseerd op:

¹ Bindels, R., Van Damme, J., & Van Deemter, R. (2021). Het onderscheid tussen onregelmatigheden en fraude. Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT.

² Vereniging Hogescholen. (2021). *Handreiking Examencommissies 2021*. Vereniging Hogescholen.

Noot. Overgenomen uit “Het onderscheid tussen onregelmatigheden en fraude”, door R. Bindels, J. van Damme & R. van Deemter, 2021, Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT, p. 4 (<https://www.versnellingsplan.nl/wp-content/uploads/2021/09/Handreiking-examencommissies-onregelmatigheden-fraude.pdf>).

Duiding van de kaders

In de **Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek** zijn de taken en bevoegdheden van examencommissies vastgelegd. Examencommissies dienen onder andere:

- de kwaliteit van tentamens en examens te borgen (Whw, 2024, artikel 7.12b, lid 1 sub a);
- richtlijnen en aanwijzingen vast te stellen binnen het kader van de onderwijs- en examenregeling (OER) om de uitslag van tentamens en examens te beoordelen en vast te stellen (Whw, 2024, artikel 7.12b, lid 1 sub b)
- de kwaliteit van de organisatie en procedures rondom tentamens en examens te borgen (Whw, 2024, artikel 7.12B, lid 1 sub e)

Duiding van de kaders

Verder staat in de **Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek** dat de examencommissie:

- een student of extraneus die fraudeert het recht kan ontnemen om tentamens en examens af te leggen (Whw, 2024, artikel 7.12b, lid 2).
- examinatoren aanwijst voor het afnemen van tentamens en het vaststellen van de uitslag daarvan (Whw, 2024, artikel 7.12c, lid 1).

Duiding van de kaders

In het kader van de rechtsbescherming van studenten heeft de examencommissie te maken met de **Algemene wet bestuursrecht (Awb)**.

- “Een besluit moet zorgvuldig voorbereid zijn, genomen door een bevoegd persoon, volgens de vastgestelde procedure, met zorgvuldig onderzoek naar de feiten en belangen en door het toepassen van hoor en wederhoor (artikel 3:2 Awb).”
- “Bij de motivering gaat het om een juiste weergave van de feiten en om de inzichtelijkheid en begrijpelijkheid van het besluit (artikel 3:46 Awb).”

→ *Zorgvuldigheidsbeginsel en motiveringsbeginsel van belang voor besluiten*

Citaten:

Huisman, P. (2024, 4 maart). *Toekomstige aanpassingen van de Algemene wet bestuursrecht en nieuwe lijnen in de rechtspraak; consequenties voor het mbo en ho*. Hobéon. Geraadpleegd op 30 mei 2024, van <https://edu.nl/9cuhm>

Duiding van de kaders

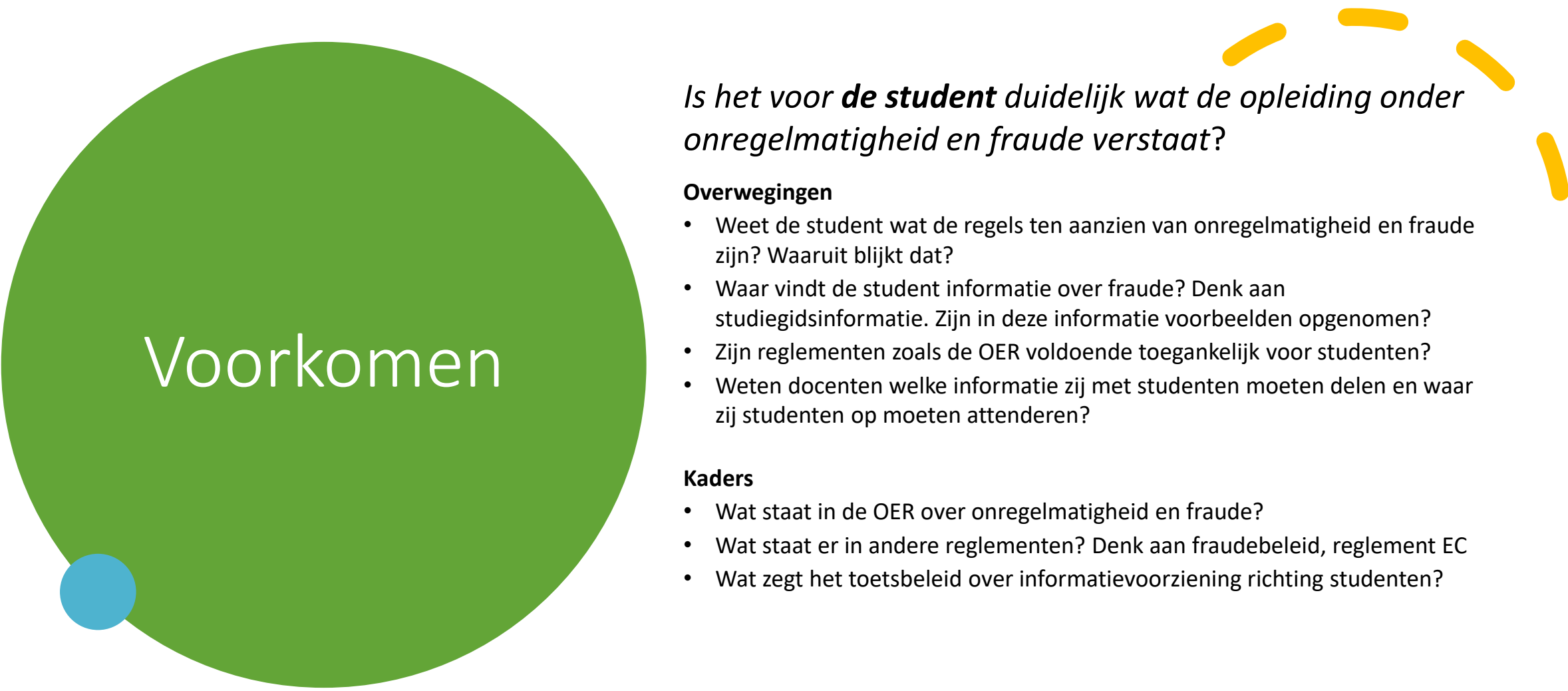
Examencommissies hebben binnen de kaders van de **Onderwijs en Examenregeling** ruimte om hun bevoegdheden uit te oefenen (Vereniging Hogescholen, 2021). Instellingsbesturen dienen in de OER 'de inhoud van de opleiding en de daaraan verbonden examens' vast te leggen (WHW, 2024, artikel 7.13 lid 2 sub a). Het betreft geldende procedures, rechten en plichten met betrekking tot onderwijs en examens.

Duiding van de kaders

Het **toetsbeleid** omvat vastgestelde inhoudelijke en procedurele afspraken om invulling te geven aan toetsing (Bruijns & Kok, 2015). In de OER zijn regels over toetsing en beoordeling opgenomen. Bepalingen die van toepassing zijn voor alle opleidingen kunnen worden gezien als het instellingsbrede toetsbeleid. Opleidingen kunnen met een eigen toetsbeleidsplan werken, dat de visie op onderwijs en toetsing beschrijft, alsook hoe de opleiding ervoor zorgt dat studenten de eindkwalificaties bereiken en hoe de kwaliteitsverbetering en -borging is geregeld (Martens & Moerkerke, 2017).

Gesprekskaarten

Voorkomen

*Is het voor **de student** duidelijk wat de opleiding onder onregelmatigheid en fraude verstaat?*

Overwegingen

- Weet de student wat de regels ten aanzien van onregelmatigheid en fraude zijn? Waaruit blijkt dat?
- Waar vindt de student informatie over fraude? Denk aan studiegidsinformatie. Zijn in deze informatie voorbeelden opgenomen?
- Zijn reglementen zoals de OER voldoende toegankelijk voor studenten?
- Weten docenten welke informatie zij met studenten moeten delen en waar zij studenten op moeten attenderen?

Kaders

- Wat staat in de OER over onregelmatigheid en fraude?
- Wat staat er in andere reglementen? Denk aan fraudebeleid, reglement EC
- Wat zegt het toetsbeleid over informatievoorziening richting studenten?

Voorkomen

Welke rol speelt de examencommissie in het voorkomen van fraude?

Overwegingen

- Heeft de examencommissie – in samenspraak met MT - beleid of richtlijnen opgesteld waaruit blijkt hoe men binnen de opleiding bewustwording over onregelmatigheid en fraude creëert?
- Evalueren de examencommissie en het MT of beleid/richtlijnen worden nageleefd?

Kaders

- Wat vermeldt het toetsbeleid en/of het reglement examencommissie over het voorkomen van fraude en bewustwording ten aanzien van fraude?

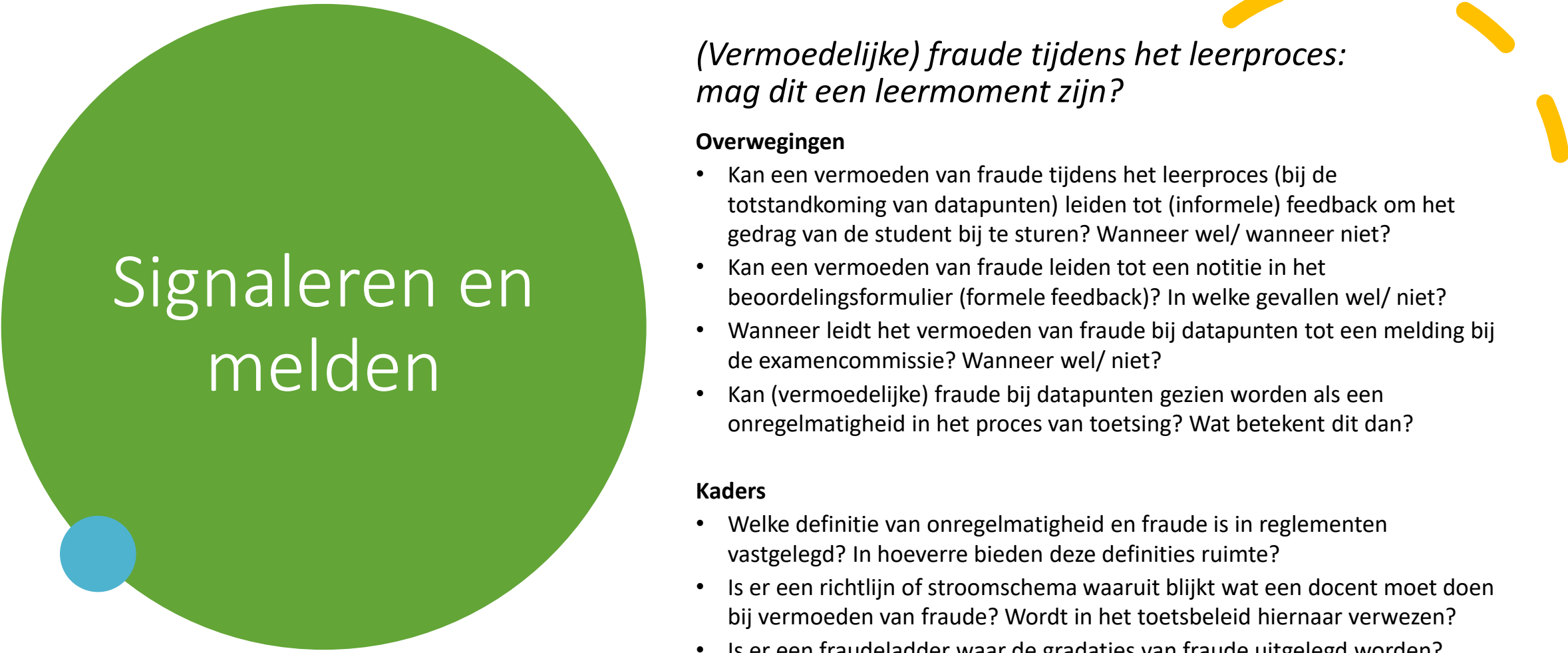
Standpunten, argumenten en acties

Thema: Voorkomen

We vinden het belangrijk dat:

Omdat:

Dit gaan we realiseren door:

Signaleren en melden

*(Vermoedelijke) fraude tijdens het leerproces:
mag dit een leermoment zijn?*

Overwegingen

- Kan een vermoeden van fraude tijdens het leerproces (bij de totstandkoming van datapunten) leiden tot (informele) feedback om het gedrag van de student bij te sturen? Wanneer wel/ wanneer niet?
- Kan een vermoeden van fraude leiden tot een notitie in het beoordelingsformulier (formele feedback)? In welke gevallen wel/ niet?
- Wanneer leidt het vermoeden van fraude bij datapunten tot een melding bij de examencommissie? Wanneer wel/ niet?
- Kan (vermoedelijke) fraude bij datapunten gezien worden als een onregelmatigheid in het proces van toetsing? Wat betekent dit dan?

Kaders

- Welke definitie van onregelmatigheid en fraude is in reglementen vastgelegd? In hoeverre bieden deze definities ruimte?
- Is er een richtlijn of stroomschema waaruit blijkt wat een docent moet doen bij vermoeden van fraude? Wordt in het toetsbeleid hiernaar verwezen?
- Is er een fraudeladder waar de gradaties van fraude uitgelegd worden?

Signaleren en melden

Melden docenten een vermoeden van fraude op eenduidige wijze?

Overwegingen

- Staan de neuzen dezelfde kant op met betrekking tot het omgaan met een vermoeden van fraude? In hoeverre is het een bespreekpunt in bijvoorbeeld intervisie?
- Zijn de richtlijnen of procedures voor het melden van fraude bij datapunten bekend? Waar blijkt dat uit?

Kaders

- Wat staat vermeld in de reglementen? Is er een richtlijn of stroomschema waaruit blijkt wat een docent moet doen bij vermoeden van fraude?
- Zijn er richtlijnen voor plagiaatcontrole en AI-gebruik?
- Wat staat over bovenstaande vermeld in het toetsbeleid?

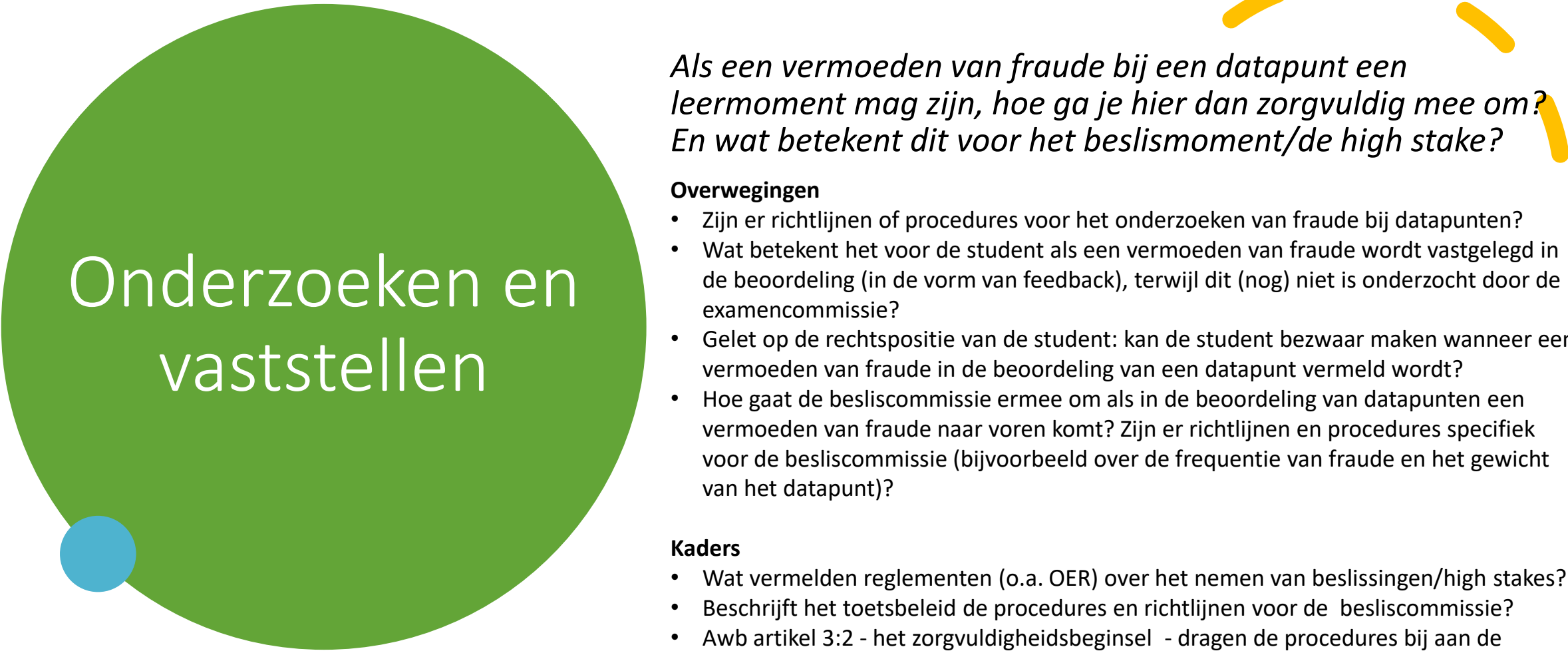
Standpunten, argumenten en acties

Thema: Signaleren en melden

We vinden het belangrijk dat:

Omdat:

Dit gaan we realiseren door:

Onderzoeken en vaststellen

Als een vermoeden van fraude bij een datapunt een leermoment mag zijn, hoe ga je hier dan zorgvuldig mee om? En wat betekent dit voor het beslismoment/de high stake?

Overwegingen

- Zijn er richtlijnen of procedures voor het onderzoeken van fraude bij datapunten?
- Wat betekent het voor de student als een vermoeden van fraude wordt vastgelegd in de beoordeling (in de vorm van feedback), terwijl dit (nog) niet is onderzocht door de examencommissie?
- Gelet op de rechtspositie van de student: kan de student bezwaar maken wanneer een vermoeden van fraude in de beoordeling van een datapunt vermeld wordt?
- Hoe gaat de besliscommissie ermee om als in de beoordeling van datapunten een vermoeden van fraude naar voren komt? Zijn er richtlijnen en procedures specifiek voor de besliscommissie (bijvoorbeeld over de frequentie van fraude en het gewicht van het datapunt)?

Kaders

- Wat vermelden reglementen (o.a. OER) over het nemen van beslissingen/high stakes?
- Beschrijft het toetsbeleid de procedures en richtlijnen voor de besliscommissie?
- Awb artikel 3:2 - het zorgvuldigheidsbeginsel - dragen de procedures bij aan de totstandkoming van een zorgvuldige beslissing?
- Awb 9:1 lid 1 - recht op het indienen van een klacht over bijvoorbeeld gedragingen van examinatoren - zijn de procedures op orde en worden deze nageleefd?

Onderzoeken en vaststellen

Heeft de besliscommissie eventuele (vermoedens van) fraude bij datapunten in het vizier en is duidelijk hoe te handelen?

Overwegingen

- Voldoet het digitale portfoliosysteem? Is een door de examencommissie vastgestelde fraude bij een beoordeling (van een datapunt) inzichtelijk voor de besliscommissie?
- Welke rechten hebben studenten, beoordelaars en beslissers (alook examinatoren en examencommissieleden) in het betreffende portfoliosysteem?
- Wanneer een vermoeden van fraude in de beoordeling van een datapunt benoemd wordt, kan de besliscommissie dan besluiten om diepgaander onderzoek te doen naar de inhoud van het beslisdossier/ portfolio van de student?

Kaders

- Staan beslisprocedures en systeemrechten vermeld in het toetsbeleid?

Onderzoeken en vaststellen

Neemt de examencommissie een besluit over onregelmatigheid of over fraude?

Overwegingen

- In welke gevallen (specifieke voorbeelden) vormt een overtreding een onregelmatigheid? En in welke gevallen gaat het om fraude? Waar staat dit beschreven?
- Onregelmatigheid en fraude vragen om een andere bewijslast voor de examencommissie.
- Hoe verhoudt een maatregel voor onregelmatigheid versus een maatregel voor fraude zich tot de studeerbaarheid van het studieprogramma?
- Het onderzoeken en vaststellen van onregelmatigheid heeft een andere lading (voor de student) dan het onderzoeken en vaststellen van fraude. In hoeverre is dit van invloed op de afweging?

Kaders

- Definities en regels in reglementen: bieden deze grondslag en ruimte om onderscheid tussen onregelmatigheid en fraude te maken?
- Fraudeladder/ sanctieladder: gaat deze ook over onregelmatigheid?

Standpunten, argumenten en acties

Thema: Onderzoeken en vaststellen

We vinden het belangrijk dat:

Omdat:

Dit gaan we realiseren door:

Maatregelen

Fraude bij beoordeling versus fraude bij beslissing: wat is het verschil? Wat zijn de gevolgen voor de student?

Overwegingen

- Wat zijn de gevolgen als een datapunt ongeldig verklaard wordt?
Werkt een maatregel bij een datapunt door in de beslissing?
Bijvoorbeeld: kan een beslisdossier ongeldig verklaard worden wanneer een datapunt uit het dossier ongeldig verklaard is?
- Is er bij een ongeldigverklaring van een datapunt nog sprake van een volledig beslisdossier?
- Wat zijn de gevolgen als een beslisdossier ongeldig verklaard wordt?

Kaders

- Wat vermelden de OER en andere reglementen over het aanbieden van een studeerbaar programma?
- Is er een fraudeladder (of sanctieladder) waarin de gradaties van en maatregelen bij onregelmatigheid en fraude beschreven staan?

Maatregelen

Welke maatregelen zijn passend in een programmatisch toetsconcept?

Overwegingen

- Is het onderscheid tussen onregelmatigheid en fraude voldoende duidelijk (in de fraudeladder/ sanctieladder)?
- Wat zijn de gevolgen van onregelmatigheid en fraude bij meerdere datapunten in het beslisdossier?
- Is voor zowel studenten als docenten duidelijk welke gradaties er zijn in de ernst van onregelmatigheid en fraude en wat de gevolgen zijn? Is de fraudeladder openbaar voor studenten? Waarom wel/ niet?

Kaders

- Wat vermeldt de fraude- of sanctieladder?
- Wat staat in de reglementen voor examencommissies?

Maatregelen

Maakt men onderscheid in maatregelen in de propedeuse of de hoofdfase (of de afstudeerfase)?

Overwegingen

- Op welk moment en bij welke specifieke fraude of onregelmatigheid, volstaat welke maatregel? Zijn hier richtlijnen of procedures voor?
- Is fraude in de hoofdfase ernstiger dan fraude in de propedeuse? Blijkt dit uit de fraudeladder?
- Wanneer gaat de tolerantiegrens ten aanzien van plagiëren en andere vormen van onregelmatigheid en fraude omlaag?

Kaders

- Wat vermeldt de fraude- of sanctieladder?
- Wat is vastgelegd in reglementen voor examencommissies?

Standpunten, argumenten en acties

Thema: Maatregelen

We vinden het belangrijk dat:

Omdat:

Dit gaan we realiseren door: